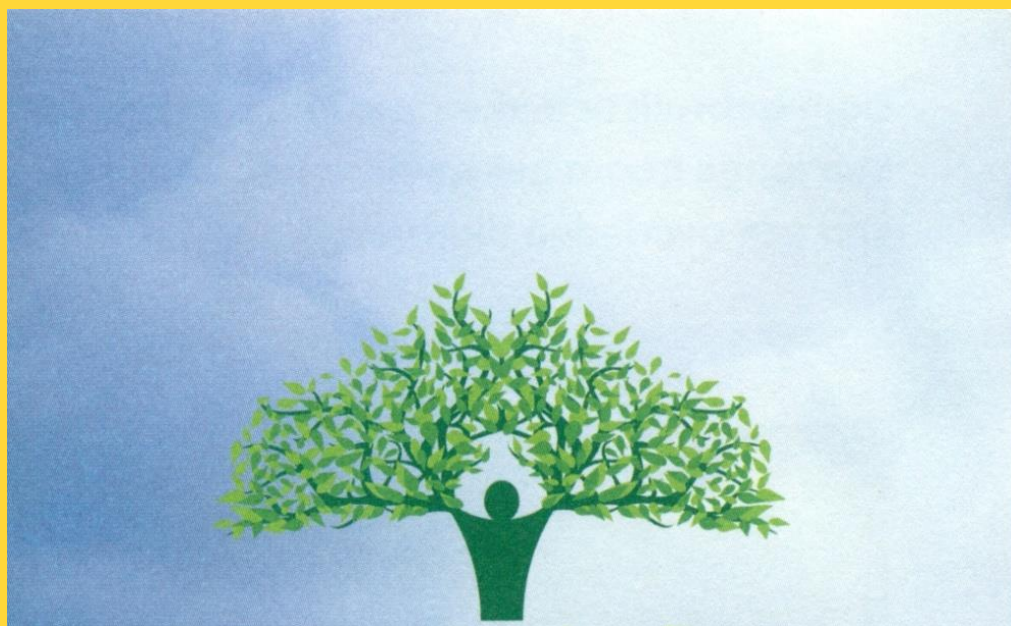

ZELF leven

Lezing Earnewâldster Rûnte – 21 nov 2017

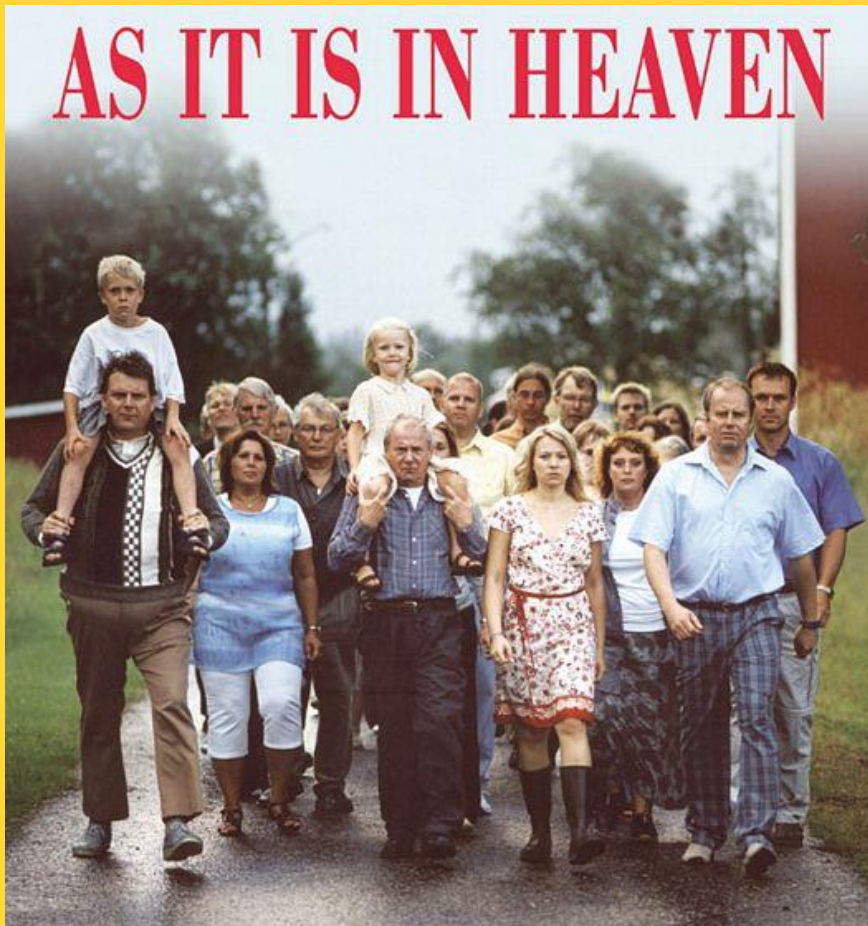
Thema: Geloof én/of ongeloof

Bram Bregman

Predikant Prot. Gem. Emmeloord

ZELF leven

Gabriella's Lied:

Ik wil voelen
dat ik leef...

ZELF leven

- (Weer) vrij leven mogen (~ *autonomie*)
- ZELF-ontplooiing (gaven, talenten, liefde)
- ZELF leven = vanuit passie
(ZELF = 'goddelijke kern')

(Passie = geraakt-zijn – liefde – roeping – levenslust –
bezieling – geestdrift – genieten - verlangen – creatief –
innerlijke kracht – ZELFvertrouwen – ZELFstandigheid -
compassie - menselijkheid – barmhartigheid - offer)

ZELF leven

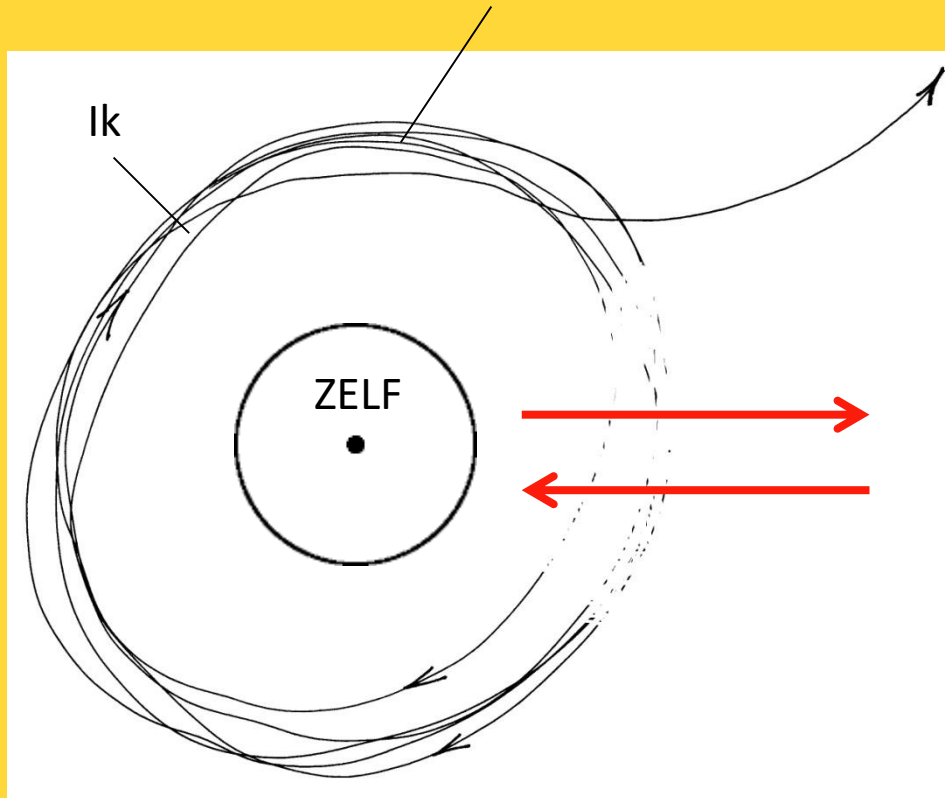
---

*‘Mensen doen
vrijwilligers-
werk allemaal
vanuit hun
passie, kerkleden
doen het vanuit
hun geloof’*

Trouw – 11 nov 2017

ZELF leven

Welk 'verhaal' heb je ?

Leven / 'geloven' vanuit / met passie

ZELF leven

Spiritualiteit

Passionaliteit

Bergrede !

**Partij voor
de Dieren**

ZELF leven

“Waarachtig, ik verzeker jullie: wie op mij vertrouwt **zal hetzelfde doen als ik, en zelfs meer dan dat**, ik ga immers naar de Vader.”

(Johannes 14 : 12)

Jung: de menswording van God, verbeeld in Jezus, is de levensopdracht voor ieder mens.

(Weer) vrij mogen leven

Wij hebben psychische bevrijding en bevrijdingswerk nodig. Ik benadruk echter met een zekere eenzijdigheid dat wij zonder bevrijdingswerk niet kunnen leven en evenmin kunnen overleven. (...)

Wij kunnen ook niet wachten tot wij allen psychisch zo gezond zijn dat wij ons aan het bevrijdingswerk kunnen zetten.

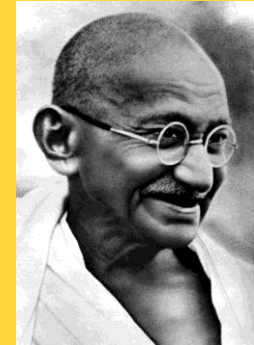
Dorothee Sölle, 1994.

(Weer) vrij mogen leven

“You must be the change
you want to see in the world.”

“As human beings, our greatness lies
not so much in being able to remake
the world – that is the myth of the
atomic age – as in being able to remake
ourselves.”

Mahatma Gandhi – 1869 - 1948

(Weer) vrij mogen leven

Rol van de kerk / religie volgens Drewermann:

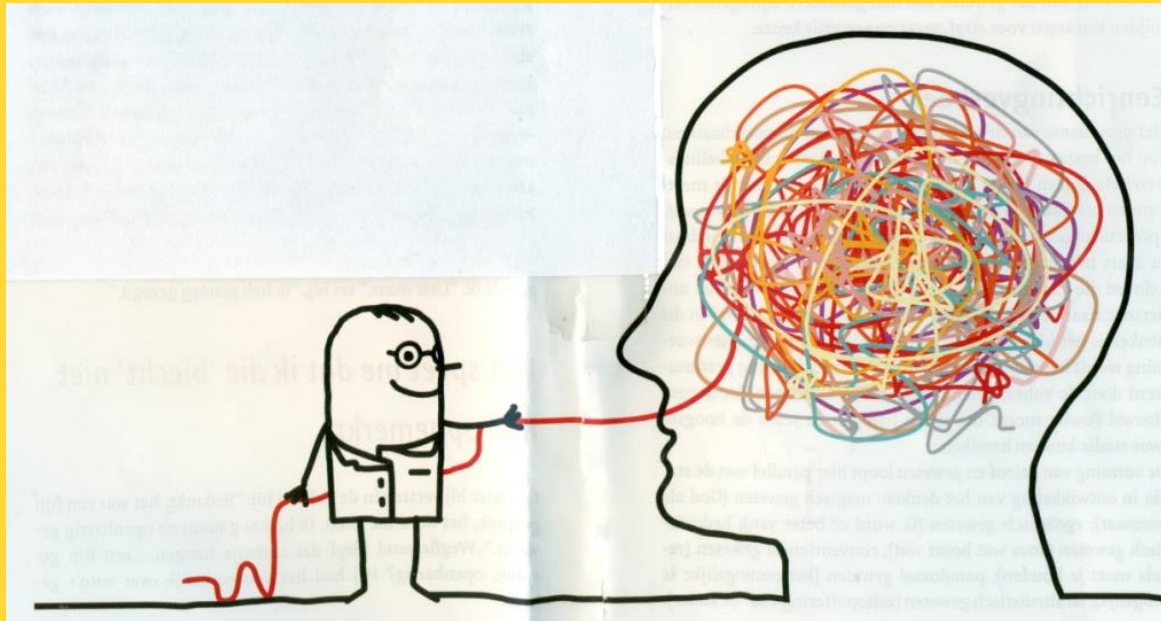
“Want pas in dit Gods vertrouwen, als al die misvormende maskers van angst, van plicht, van bezit, van wreedheid uitgeleefd en afgelegd zijn, zullen wij werkelijk merken hoe rijk en hoe waardevol wij werkelijk zijn.”

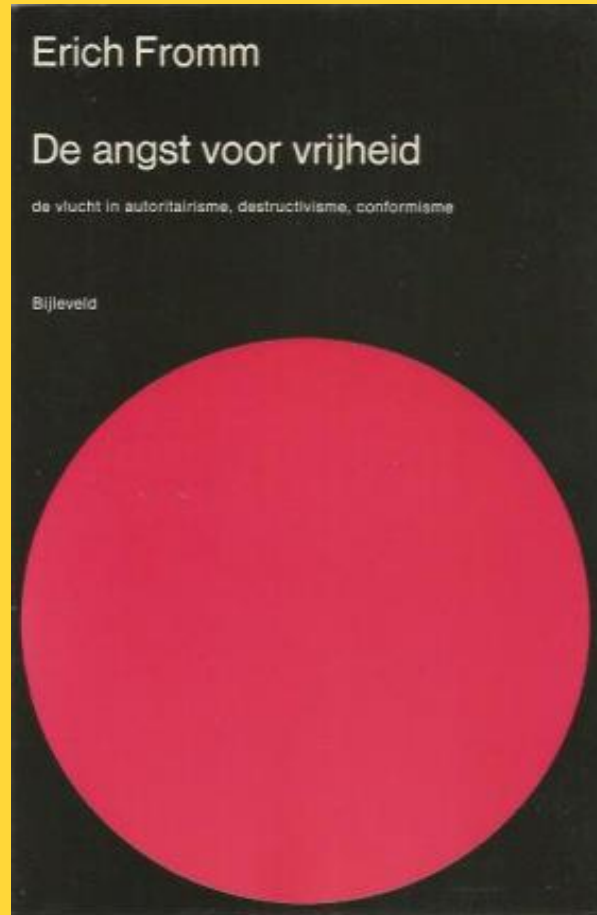
ZELF-ontplooiing

Ik doe niet wat ik wil.
Ik wil niet wat ik doe.

Romeinen 7

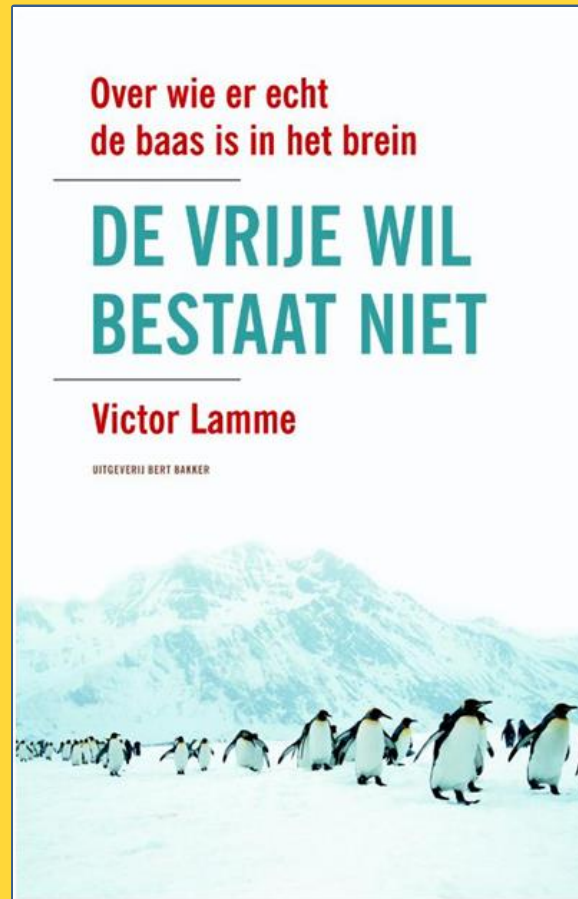
ZELF-ontplooiing

1941

ZELF-ontplooiing

2010

ZELF-ontplooiing

2010

Damasio: Er is een kleine keuzevrijheid mogelijk.

ZELF-ontplooiing

1943-1945

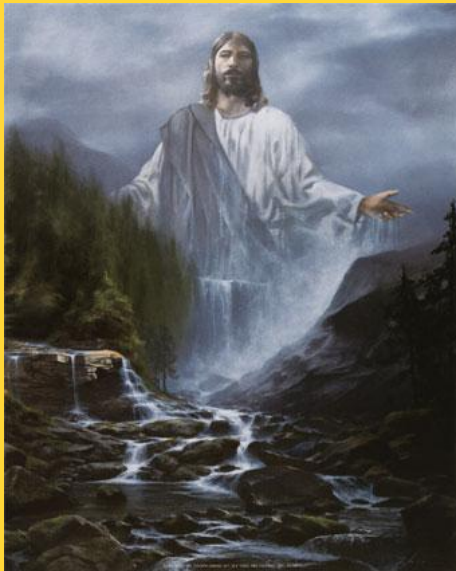

ZELF-ontplooiing

Cultus → Cultuur

Wat de mens niet begrijpt
projecteert / droomt hij vanuit zijn ZELF
in een mythisch beeld.

Als verklaring, psychisch houvast en *inspiratie*.

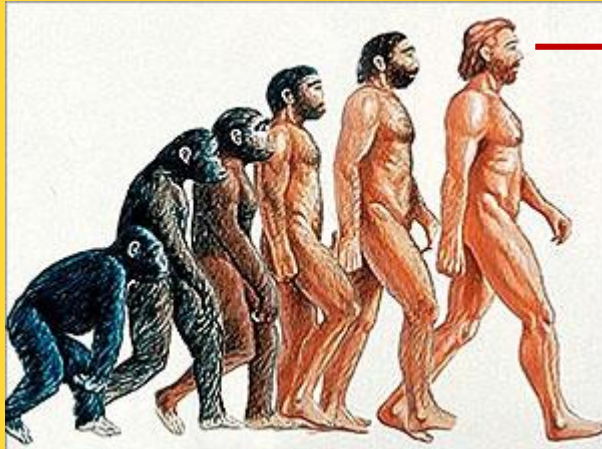
- Ludwig Feuerbach – 1804 - 1872
- Sigmund Freud – sublimatie van driften
- Carl G. Jung – archetypen in ons ZELF
- Harry Kuitert : “*Alles van boven komt van beneden.*”

ZELF-ontplooiing

Dier wordt mens...

Projectiescherm

Taalscherm

- gebaren
- rituelen
- tekeningen
- taaltekens

‘Leesbril’

Overgedragen

archetypen in ons

Cultureel patroon

Voor-oordelen

Godsdiensten

Ideologieën

Idolen / helden

‘paradijs’ – ‘vrije natuur’

Lascaux 30 - 15.000 v. Chr.

ZELF-ontplooiing

de moderne mens...

Projectiescherm

Taalscherm

- gebaren
- rituelen

- tekeningen

- taaltekens

'Leesbril'

Overgedragen

archetypen in ons

Cultureel patroon

Voor-oordelen

Godsdiensten

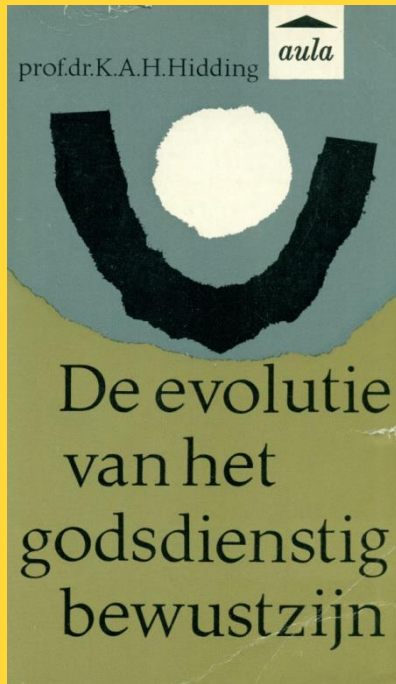
Ideologieën

Idolen / helden

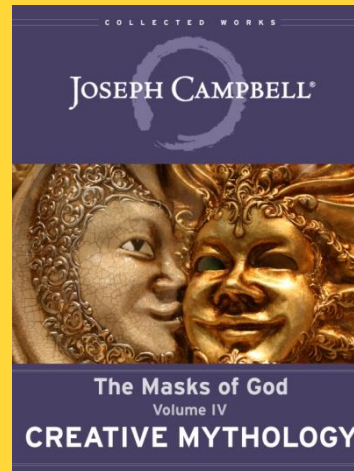
Interpretatie ! Discourse !

ZELF-ontplooiing

1965

1960

2003

- goden = de krachten/machten in de natuur
- staatsgod ('God, Neerland en oranje...')
- 'God' is liefde (persoonlijk welzijn en relatie - Jezus)
- God is (de) scheppende (heilige) G/geest

ZELF-ontplooiing

Verinnerlijking en menswording in de Bijbel:

- ...Gods geest zweefde over het water...
(Genesis 1:2)
- ...spreekt de Heer: Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en hem in hun hart schrijven.
(Jeremia 31:33)
- Het Woord is vlees geworden... (Johannes 1:14)
- Aan het einde der tijden, zegt God, zal ik over alle mensen mijn geest uitstorten.
(Handelingen 1:17)

ZELF-ontplooiing

Verinnerlijking en menswording in de Bijbel:

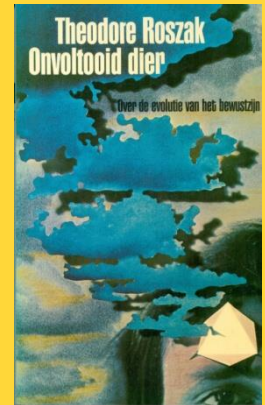
- God / Geest (van) buiten
- God / Geest naar binnen
- Incarnatie van God / Woord – in profeten/Jezus
- Uitstorting van de Geest op alle mensen
- Geest / Christus van binnen (Galaten 2:20)
- ... de nieuwe mens ... aantrekken (Efeziërs 4:24)
- Wie niet liefheeft kent God niet, want God is liefde. (1Johannes 4:8)

ZELF-ontplooiing

Samenvatting

- Dier wordt mens
- Mens krijgt bewustzijn (biografisch zelf)
- De mens is een (nog) onvoltooid dier
- De mens is een scheppingsproces
- Het onbewuste ZELF wordt zich bewust (Freud)
- God is dood (presocraten, Boeddha, Nietzsche)
- Het ZELF was / is de bron / expiratie van 'God'
- Het ZELF is liefde.

1975

ZELF / 'God' / liefde - ontplooiing

Steen

mijn hart is een put
met een deksel erop
een paar zware stenen
er bovenop

steen van woede
steen van verdriet
hoe ik ze eraf krijg
dat weet ik niet

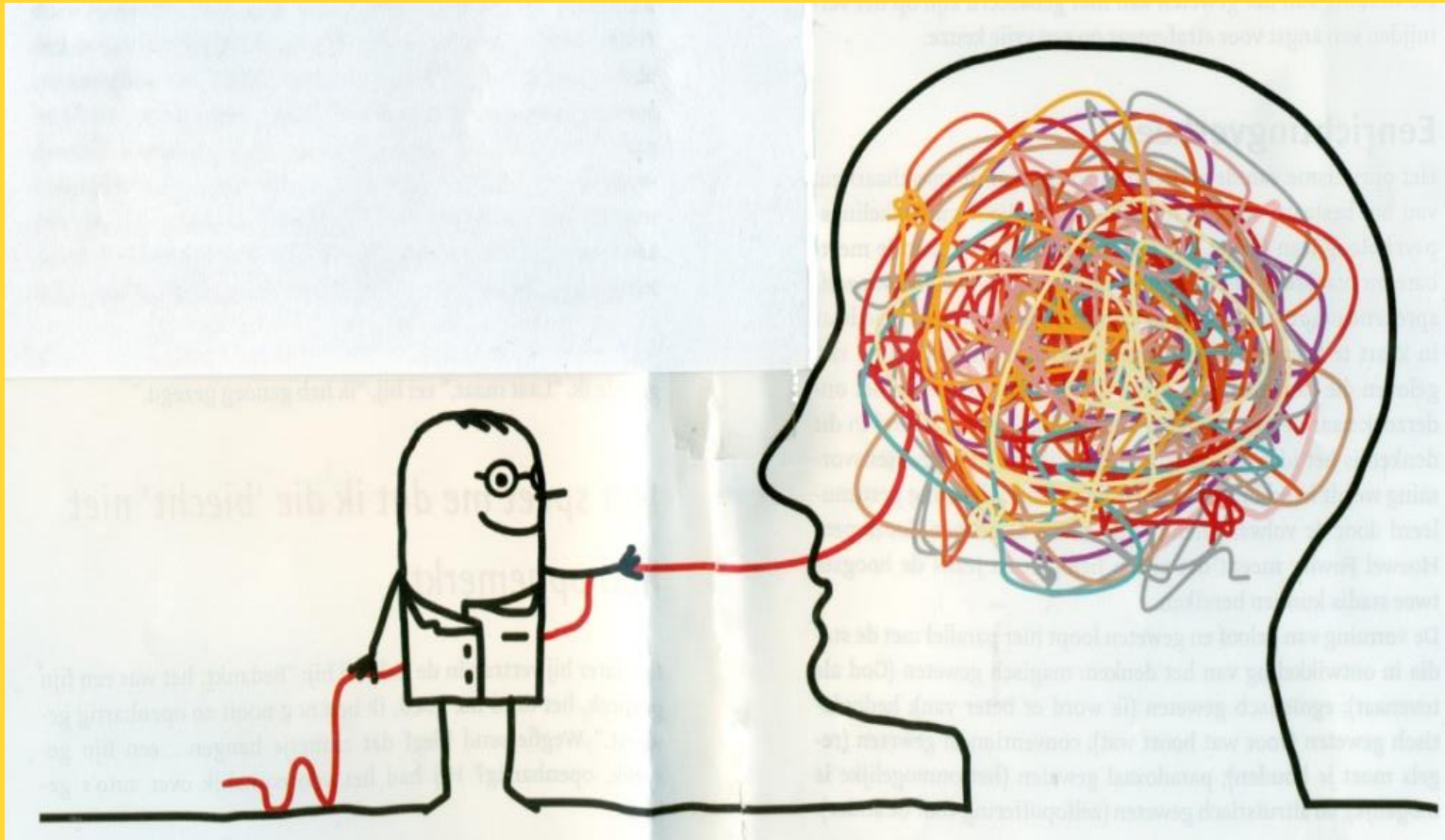
liefde is er ook
diep in mij
liefde als water
maar ik kan er niet bij

soms dan droom ik
dat al die stenen
zomaar ineens op een dag
zijn verdwenen

dan ben ik vrij
gelukkig, en blij,
en is er alleen nog maar
liefde in mij

Blad *Open Deur*
Pasen 2013

We zijn geen in-dividu – maar een vat vol tegenstrijdige krachten en stemmen.

ZELF leven vanuit passie

“De bedreigingen worden steeds groter, de terreur stijgt met de dag. Ik trek het gebed om me heen als een donkere beschuttende muur, in het gebed trek ik me terug als in een kloostercel en treed dan weer naar buiten ‘gesammelter’ en sterker en weer bijeengeraapt. ...mezelf weer terugvind, me uit alle verstrooiingen weer bijeenraap tot één geheel.” ETTY HILLESUM (18 mei 1942)

ZELF leven vanuit passie

“Phantasieën zijn heel mooi, maar ze mogen niet je eigen leven aanvreten en niet je kracht doorzeven. Er liggen nog hele gebieden braak in mij, waar de elementairste menselijkheid nog geen voet heeft neergezet.”

Etty Hillesum – 23 mei 1942

ZELF leven vanuit passie

“Het is het aan zìch getrokken hebben van alle krachten, die er in een mens zijn, het is een leven met God en in God en God in mij (ik vind het woord God soms zo primitief, het is toch maar een gelijkenis, een benadering van ons grootste en ononderbrokenste innerlijke avontuur, ik geloof dat ik het woord ‘God’ niet eens nodig heb, het komt me soms voor als een primitieve oer-klank. Een hulpconstructie.)

ZELF leven vanuit passie

(Vervolg) En als ik soms 's avonds de neiging voel God toe te spreken en heel kinderlijk zeg: God, zo gaat dat toch niet langer met mij en soms kunnen mijn gebeden zeer vertwijfeld en hulpzoekend zijn, dan is het toch nèt of ik iets toespreek dat er in **mijzelf** is, of ik een stuk van **mezelf** te bezweren probeer.”

Etty Hillesum – 22 juni 1942

ZELF leven vanuit passie

“Ik kan dat gevoel van haar goed begrijpen, ik had het vroeger ook. Een gevoel van onverwoestbare oerkracht. En dat gevoel heb ik nog, die kern zit er. (...) de oerkracht zit daarin, dat, ook als men ellendig omkomt, tot het laatste ogenblik voor zichzelf weet, dat het leven zinrijk is en schoon en dat men alles verwezenlijkt heeft in zichzelf en dat het leven goed was zoals het was.” Etty Hillesum – 5 juli 1942

ZELF leven vanuit passie

“Ik zal je helpen God, dat je het niet in mij begeeft (...) dit ene wordt me steeds duidelijker: dat jij ons niet kunt helpen, maar dat wij jou moet helpen en door dat laatste helpen wij onszelf. En dit is het enige, wat we in deze tijd kunnen redden en ook het enige waar het op aankomt: een stukje van jou in onszelf, God.

ZELF leven vanuit passie

(Vervolg) En misschien kunnen we ook er aan meewerken jou op te graven in de geteisterde harten van anderen.”

Etty Hillesum – 12 juli 1942

ZELF leven vanuit passie

“Mijn God, dit tijdperk is te hard voor broze mensen als ik ben. Ik weet ook, dat hierna weer een ander tijdperk komen zal, dat humanistisch zijn zal. Ik wil zo graag blijven leven om al de menselijkheid, die ik in me bewaar, ondanks alles, wat ik dagelijks meemaak, over te dragen in dat nieuwe tijdperk.”

Etty Hillesum – 20 juli 1942

(Overleden / vermoord ca. 30 nov 1943 in Auschwitz.)

ZELF leven vanuit passie

“Onze diepste angst is niet dat we ontoereikend zijn. Onze diepste angst is dat we oneindig machtig zijn. Het is ons licht, niet onze duisternis waar we het allerbangst voor zijn.
(...)

We zijn geboren om de luister van God uit te dragen die in ons woont. Niet slechts in enkelen van ons, maar in ons allemaal.”

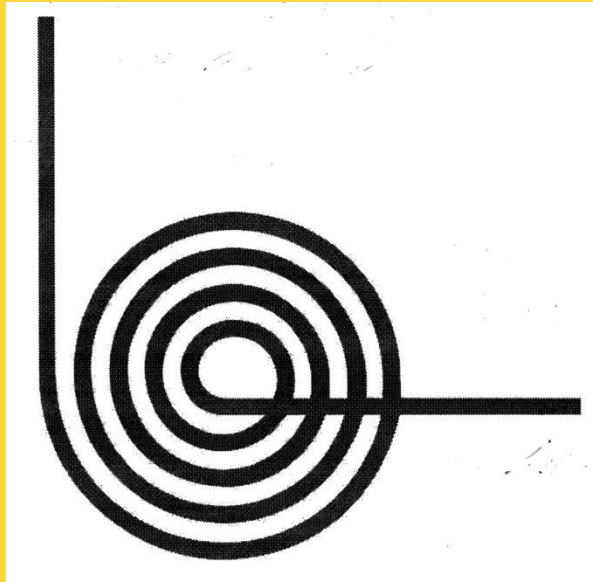
Marianne Williamson – Terugkeer naar liefde – 1992

Geciteerd door Nelson Mandela – inaugurele rede als president – 1994

ZELF leven vanuit passie

inkeer

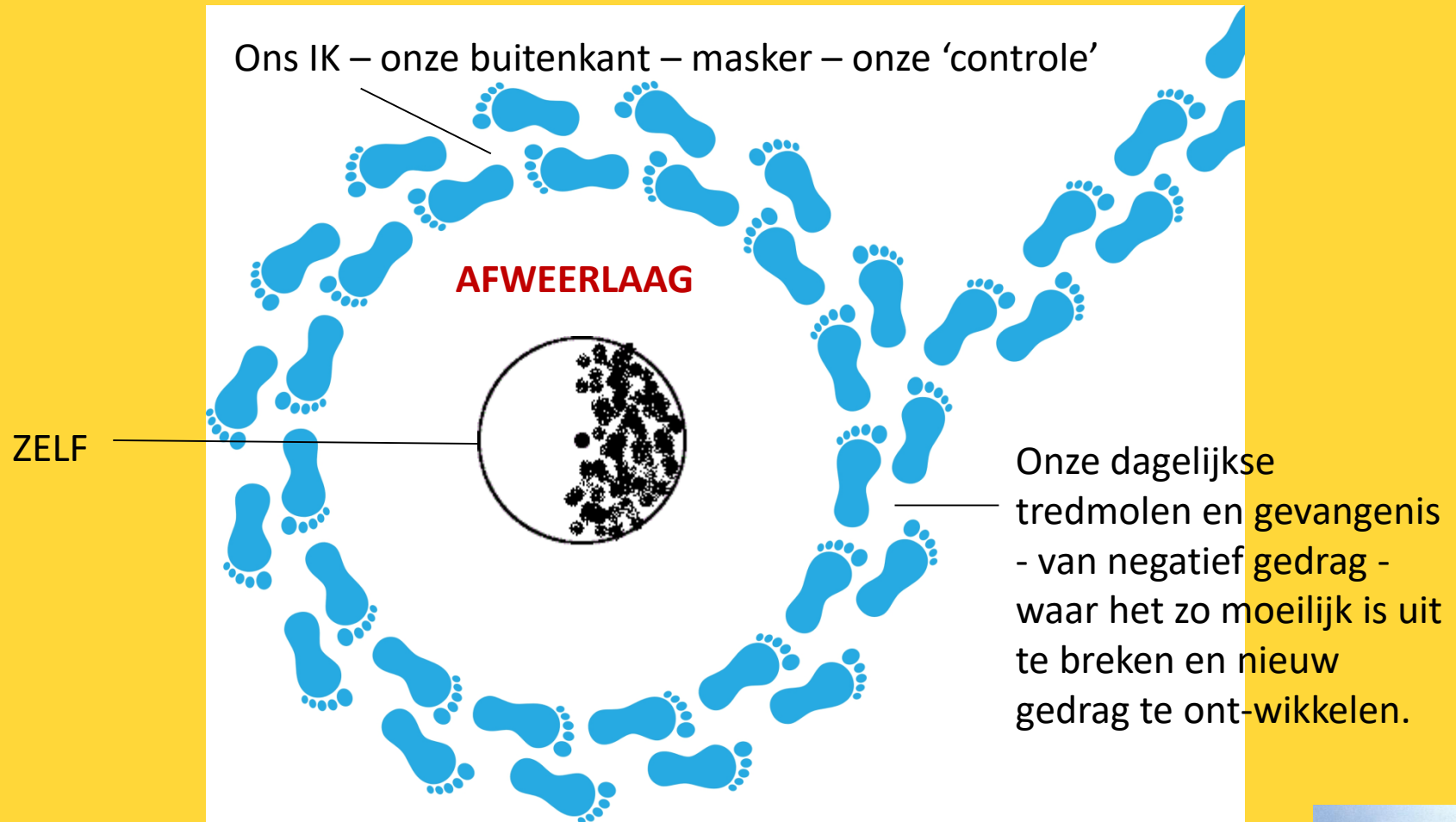

terugkeer

omkeer

ZELF leven vanuit passie

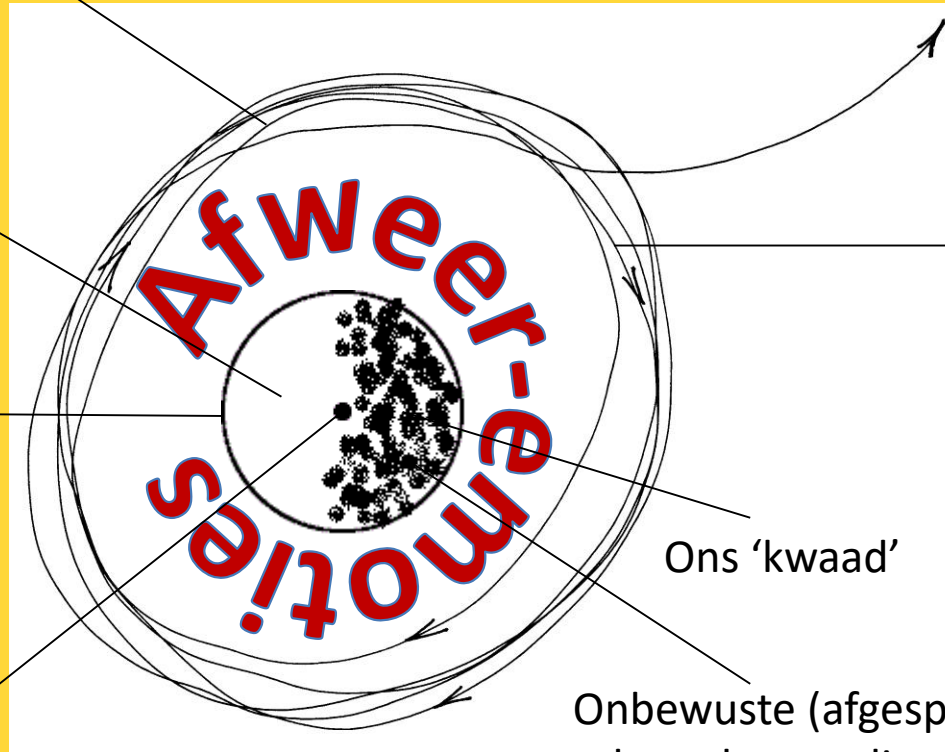
ZELF leven vanuit passie

Masker / persona / ons controlerende denken

Open gaan / nieuwe stap !

Onze opgesloten
geraakte liefde
- licht
- verlangen
- gaven / talenten

ZELF

IK (pos.) Ego (neg.)
+ leiding
+ inzicht
+ zelfreflectie
+ integratie
+ wil, moed
+ volharding

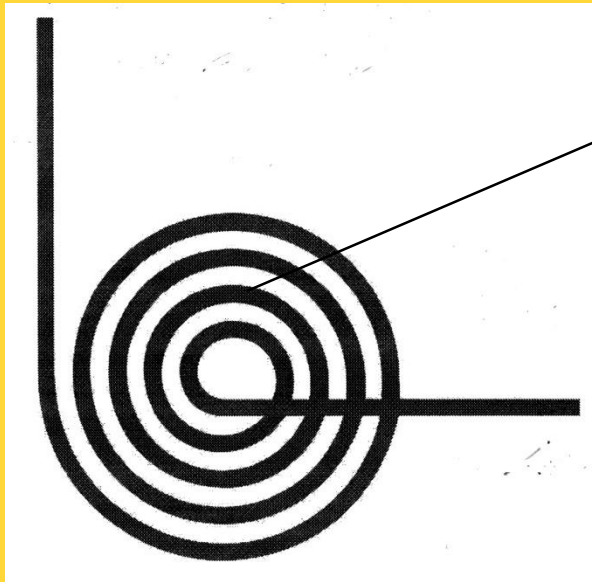
Onbewuste (afgesplitste) complexen
- de verborgen littekens op onze ziel

Onze evolutionaire / 'goddelijke' kern (naam) - dringt en verlangt naar (scheppend) LEVEN! → overleven – heelheid – vrijheid – welzijn – genieten – en is in staat tot offer van liefde / menselijkheid.

ZELF leven vanuit passie

Inkeer / meditatie / therapie

Afweer - emoties / - gedrag:

- angsten
- blokkerende gedachten
- innerlijke criticus
- vermijding
- boosheid / agressie
- depressie
- hebzucht
- verdooving / verslaving
- rationalisatie
- valse hoop – ‘Als ik nou maar ...’
- ontkenning – masker - show

Omkeer = inzicht + leren voelen +
ont-spannen / pantsering loslaten

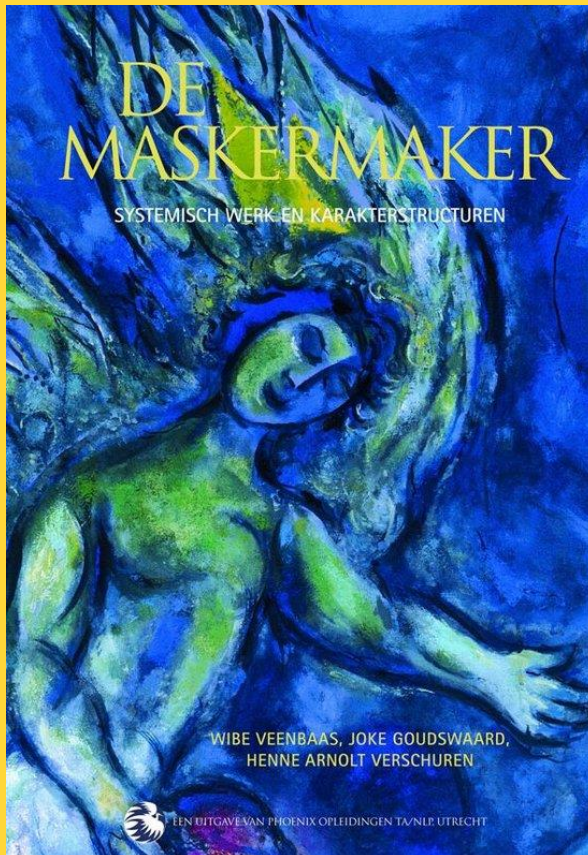
!! Kerk → 100 jaar oude kennis van de psychologie integreren !!

EXTRA 1

Drewermann: Onder de 'zonde' (het negatieve gedrag of de destructieve emotie) zit een 'wond': verdrongen oude pijn of verdriet, door een vorm van geweld of door een persoonlijke ramp, verlies. De kerk moet eerst en alleen de plek zijn waar aandacht, troost, heling voor de wond is. Dan alleen kan de mens ten goede veranderen en groeien. Dat is de boodschap van het verhaal van Jezus en Zacheus.

EXTRA 2

De Maskermaker gaat over systemisch werk in combinatie met lichaamswerk. Bij het werken met familieopstellingen (constellaties) zijn de karakterstructuren en maskers zowel een diagnostisch instrument als een therapeutische ingang. We belichten de achtergrond van basale levensthema's waarin mensen kunnen vastlopen. Zoals de moeite zich thuis te voelen in de wereld, op eigen benen te staan of de ander te vertrouwen. We geven aan hoe er met de blokkades kan worden gewerkt. De vele voorbeelden, gedichten en verhalen raken aan de essentie.

*Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.
Wie wordt onmaskerd, wordt gevonden
en zal zichzelf opnieuw verstaan.*

Een karakterstructuur is een reactie op een in de knel geraakte, psychische basisbehoefte. Deze werkt door in het lichaam, de energie, de manier van in het leven staan en het contact. Het maskergedrag verhult de kwetsing. Zo'n overlevingsstrategie beperkt de bewegingsruimte, maar verwijst tegelijkertijd naar het ongeschonden stukje van de ziel.

Het boek is bedoeld voor therapeuten, begeleiders en trainers die zich willen scholen in deze thematiek. Het is ook toegankelijk voor mensen met belangstelling op dit gebied.

De Maskermaker, een boek over het landschap van de ziel: de betekenis van systemisch werk, lichaamswerk, de karakterstructuren en hun maskers.

Buitengewoon mooi boek – bevat de essentie van de lezing.

EXTRA 3

Lied 789 verwoordt de essentie van de lezing:

Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.
Wie mij ontmaskert, zal mijn vinden.
Ik heb gezichten, meer dan twee,
ogen die tasten in den blinde,
harten aan angst voor angst ten prooi.
Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.

Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.
Wie wordt ontmaskerd wordt gevonden
en zal zichzelf opnieuw verstaan
en leven bloot en onomwonden,
aan niets en niemand meer ten prooi.
Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.

Huub Oosterhuis

ZELF leven vanuit passie

Steen

mijn hart is een put
met een deksel erop
een paar zware stenen
er bovenop

steen van woede
steen van verdriet
hoe ik ze eraf krijg
dat weet ik niet

liefde is er ook
diep in mij
liefde als water
maar ik kan er niet bij

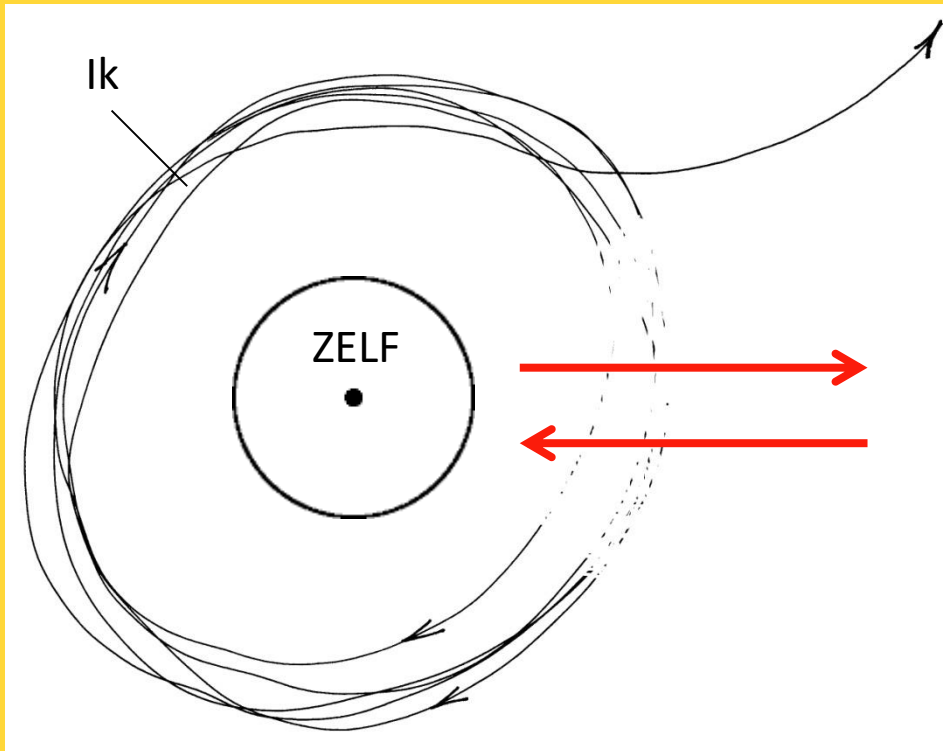
soms dan droom ik
dat al die stenen
zomaar ineens op een dag
zijn verdwenen

dan ben ik vrij
gelukkig, en blij,
en is er alleen nog maar
liefde in mij

ZELF leven vanuit passie

Open Mens / nieuwe stap !

Geestelijk volwassen:

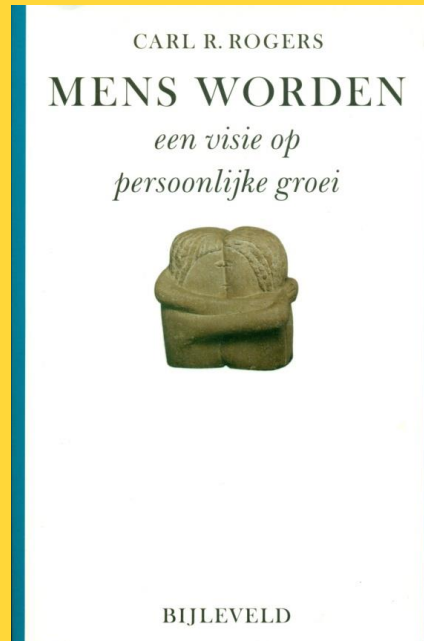
- + ZELF-bewustzijn
- + gedrag / emoties
- + communicatie
- + universele liefde
(‘Eerbied voor al wat leeft’)
- + ZELF-standig Mens
- + leven/ ‘geloven’ vanuit passie

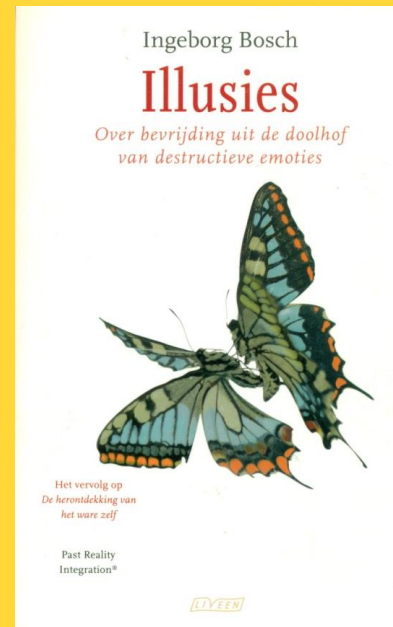
ZELF leven vanuit passie

1956

1961

2003

2010

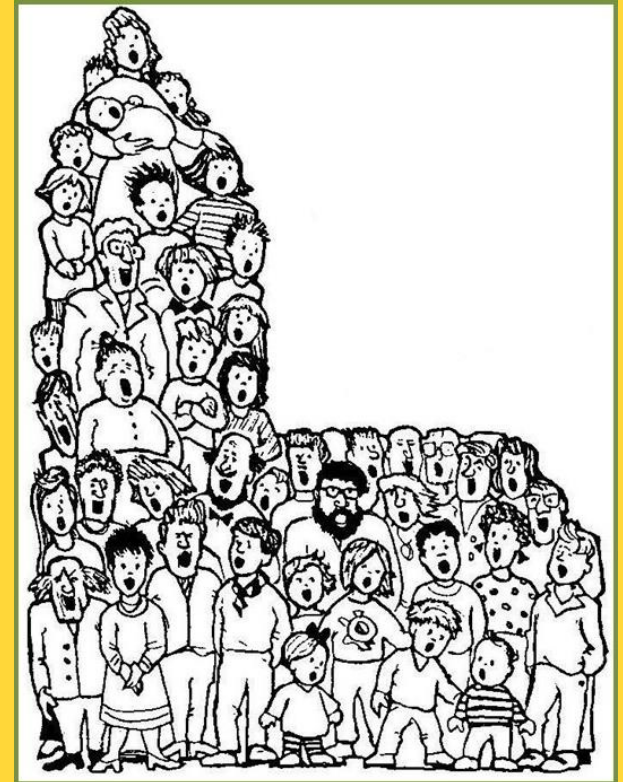
ZELF leven vanuit passie

→ Is de kerk nog nodig ...?!

→ Ja, als **LEVENSSCHOOL** !

- Ontmoeting met verhalen en mensen.
- Steun- / troost-gemeenschap
- Gesprek & therapie
- Vergeving
- Expressie & samen vieren
- Verzet – samen zijn we sterk

→ 'God' : de scheppende G/geest

EXTRA 4

Literatuurlijstje

- Schuurman, C.J.; Wat bezielt ons eigenlijk?
- Schuurman, C.J.; Psychologie, godsdienst, religie
- Jung, Carl G.; De mens op weg naar zelfontdekking
- Eggehorn, Ylva; Verantwoordelijk voor God – denken en doen van Etty Hillesum & Dietrich Bonhoeffer
- Drewermann, Eugen; Geloven in vrijheid
- Drewermann, Eugen; Keerpunten
- Foudraine, Jan; Bunkerbouwers – ontmoeting met afgeslotenen
- Zois, Christ; Verborgene gevoelens
- Keij, Jan; Levinas in de praktijk
- Geurtz, Jan; Verslaafd aan denken
- Fox, Matthew; Gezegend vanaf het begin
- Fromm, Erich; Gij zult zijn als goden
- Campbell, Joseph; Volg de stem van je hart
- Sierksma, Fokke; De religieuze projectie
- Hamaker-Zondag, Karen M.; Het projectiemechanisme in de praktijk
- Kast, Bas; Hoe de buik het hoofd helpt denken
- Richardson, Ronald W.; Werken aan een gezonde gemeente